


КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД КУЛЬТУРИ
«ДОНЕЦЬКА ОБЛАСНА БІБЛОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ»

БІБЛІОНАВІГАТОР
КНИЖКОВІ ФІШКИ
ВИП. 2 (16)



ІІ ВЕЛИЧНІСТЬ –
МОВА

2024



Донецька обласна бібліотека для дітей знову пропонує своїм користувачам «Книжкові фішки»!

Тема другого випуску за 2024 рік – «Її величність – Мова».

Українська мова – одна з найбагатших у світі. Для нас же вона є невід’ємною частиною власного українства та промовистим і непорушним як доказом, так і правом нашої належності до української землі. Вона – значна частина національної ідеї разом з гербом, гімном і прапором.

Українською мовою розмовляли наші діди і прадіди, а матері та бабусі співали колискові! Більше того – наш народ сміється і плаче саме рідною мовою.

Попри століття заборон на її існування наші предки залишили нам неоціненний скарб – джерельно чисту красу рідного слова, незважаючи на те, що лише за саме прагнення розмовляти власною мовою загарбницькі режими розстрілювали, убивали та ув’язнювали українців.

Зараз, коли триває російсько-українська війна, коли наша нація виборює право бути собою, рідне слово стає оберегом українських солдатів, особливо вночі, або під час порятунку поранених бійців на лінії фронту, адже слово нині – ідентифікатор «свій-чужий» і саме воно дає впевненість, що захисники не потрапили в полон.

Як свідчать статистичні показники Національного демократичного інституту, 78 % українців після повномасштабного нападу росії почали більше спілкуватися українською. Ця війна спричинила появу нової лексики: численних неологізмів і сталих виразів (чорнобаїти, байрактарити, хаймарсити, кадирити, відкобзонити, піти услід за російським кораблем тощо). З’явилася орфографічна тенденція писати слова, пов’язані з росією, з малої літери.

Слово – це наша інформаційна зброя, завдяки якій українські культурні діячі, дипломати на світових зустрічах доносять міжнародній аудиторії правду, описуючи реальну картину війни, що росіяни ведуть проти України.

Тож шануйте і любіть рідну мову, дбайте про неї, захищайте, розкривайте для себе її велич і могутню силу. Збережіть її в усій чудовій красі для себе й наступних поколінь!

Шановні користувачі книгозбірень, Донецька обласна бібліотека для дітей щиро сподівається, що запропоновані до вашої уваги книги стануть у пригоді всім, хто хоче вивчити нове, пригадати забуте, вдосконалити своє усне й писемне мовлення в усіх сферах власного життя, всім, кому небайдужа доля рідної мови, культури і словесності!



«Мовні перлини для кожної дитини»



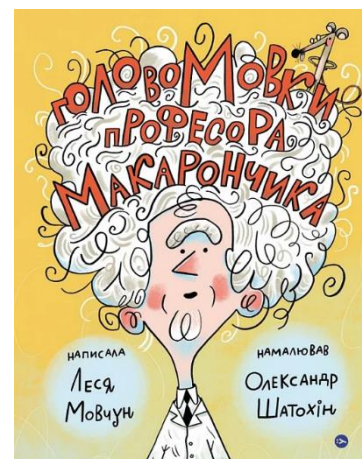
Левкова, Анастасія. Спільна мова: як народжуються і живуть слова [Текст] : [для серед. та ст. шк. віку] / А. Левкова ; графіч. оформ. О. Старанчук. – Київ : Портал, 2020. – 199 с. : іл.

Ексклюзивні мовні цікавинки від письменниці, редакторки, менеджерки літературних проєктів Анастасії Левкової!

Книгу про особливості лексичного розмаїття із задоволенням прочитають і юний, і дорослий читач, а також досвідчений філолог. У виданні є безліч посилань до інших галузей знань, авторитетів та джерел: з її сторінок можна відсканувати QR-коди з корисними покликаннями і дізнатися про українські онлайн-словники, вийти на майданчик для перекладів запозичених слів slovotvir.org.ua або на карту українських наріч і говорів тощо. Тож не даремно ця книга, написана з великою любов'ю до мови, є в короткому списку найкращих родинних видань 2021 року «БараБуки»!

Мовчун, Леся. ГоловоМовки професора Макарончика [Текст] : [для мол. шк. віку] / Л. Мовчун ; худож. О. Шатохін. – Київ : Yakaboo Publishing, 2022. – 64 с. : іл.

Сергій, Богдан і Мирослава після закінчення навчального року потрапляють до незвичайного літнього табору, який насправді виявляється... таємною лабораторією. Шукаючи загублений дрон з цінним вантажем, дітлахи проходять різноманітні випробування, знаходять нових друзів – професора Макарончика та його лаборанта пацюка Порфірія.



Весела повість письменниці, докторки філологічних наук Лесі Мовчун з цікавими мальованими головоломками та завданнями допоможе маленьким читачам не лише весело провести час, а й вивчити норми української мови.

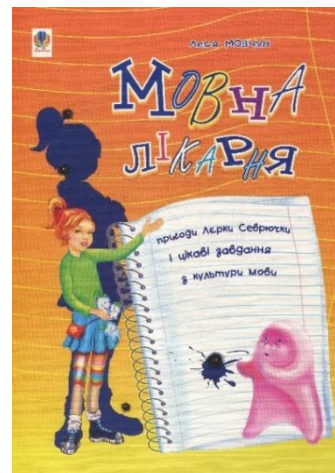


Мовчун, Леся. Космічні пухнастики вчать українську [Текст] : [для мол. шк. віку] / Л. Мовчун ; худож. Н. Кудляк. – Львів : Видавництво Старого Лева, 2023. – 112 с. : іл.

Науковиця та письменниця Леся Мовчун розповіла короткі історії про пригоди кумедних приятелів-інопланетян Чуха і Пуха, які вчать українську мову за допомогою нових друзів Олі та її братика Матвія так захопливо, що маленькі читачі неодмінно захочуть дочитати книжку до кінця!

Кольорові малюнки та графічні вкраплення в текст, вдало підібрані шрифтові виділення найважливішої думки кожного розділу допоможуть малюкам сприймати мову в зрозумілих конкретних образах. Безперечно, видання стане у пригоді і вчителям, і батькам: простір української дитячої книги «БараБука» включив книгу Л. Мовчун у перелік найкращих дитячих та підліткових видань 2023 року.

Мовчун, Леся. Мовна лікарня. Пригоди Лерки Севрючки і цікаві завдання з культури мови [Текст] : [для мол. та серед. шк. віку] / Л. Мовчун ; мал. Є. Рудюк. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 96 с. : іл.



З книжкою-грою завжди можна змістовно провести час у класі на уроках, після них і також вдома – самостійно чи з друзями! Пригоди головної героїні, школярки Лерки Севрючки, яка через невміння правильно і грамотно говорити українською потрапляє в різні кумедні ситуації, сподіваємось, нікого не залишать байдужими, змусять більш дбайливо ставитися до рідної мови, вдосконалювати її та уникати неприродних лексичних форм чи суржика. Яскраві ж ілюстрації, цікаві завдання, кросворди, веселі тести, пояснення автора, що саме суперечить нормам української мови, легко допоможуть читачеві позбутися помилок у мовленні.



Мовчун, Леся. Чому два чоботи – пара? : твій цікавий словник фразеологізмів [Текст] : [для мол. шк. віку] / Л. Мовчун ; мал. Л. Дубницької. – Київ : Світич, 2023. – 143 с. : іл.

Українська мова багата на влучні фрази, прислів'я, приказки. Якщо не знати, що означає той чи інший вислів, то речення з ним стає незрозумілим, а іноді навіть кумедним.

Леся Мовчун не тільки дуже вдало відібрала питомі влучні українські вислови, а ще й навела їх короткі тлумачення, доповнила розповідь захопливими оповідками про казкових істот, пригодницькими історіями про дітей. В кожному творі читач зустрине якийсь фразеологізм, дізнається, що саме він означає, коли його доречно вживати і які в нього ще існують синоніми. Це дуже цікаво, бо їх – безліч!

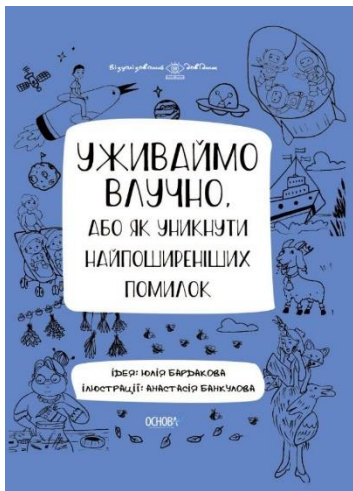
Чудові, світлі ілюстрації, цікавий матеріал про мову, якою говоримо, допоможуть ще більше збагатити активний словник допитливих читайликів промовистими образними висловами.

Свого не цурайтесь. Твори українських письменників про рідну мову: антологія [Текст] : [для серед. та ст. шк. віку] / упоряд. В. Лучук ; редакція, передм. І. Лучука. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2009. – 896 с. – (Серія «ДИВООВИД»).



Антологія «Свого не цурайтесь» виявилась останнім упорядницьким проектом відомого поета й перекладача Володимира Лучука. Наведені у книзі поезії та вислови, що містяться у творах українських письменників про рідну мову, стануть у пригоді широкому загалу читачів, які шанують українську мову, цікавляться висвітленням її долі через призму творчості письменників України.

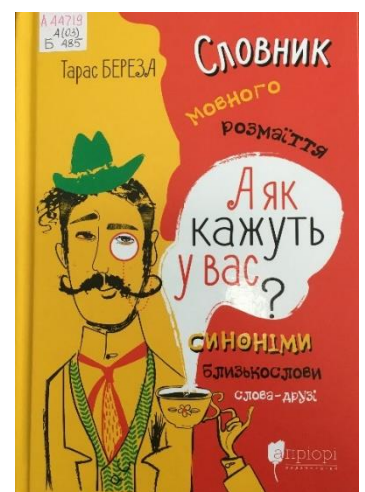
«Розмовляю українською грамотно»



Бардакова, Юлія Євгенівна. Уживаймо влучно, або Як уникнути найпоширеніших помилок [Текст] / Ю.Є. Бардакова ; іл. А. А. Банкулової. – Харків : Основа, 2021. – 144 с. : іл. – (Серія «Візуалізований довідник»).

Брак чи шлюб, білет чи квиток, мішати чи заважати? Всі ці слова є в українській мові, а ось у яких випадках треба використовувати кожне з них? За допомогою доцільно звернутися до візуалізованого довідника, щоб з'ясувати особливості вживання деяких слів та висловів, у вживанні яких найчастіше припускаються помилок. А малюнки-асоціації допоможуть швидко запам'ятати ці правила.

Береза, Тарас. А як кажуть у вас? Словник мовного розмаїття [Текст] / Т. Береза. – Львів : Априорі, 2021. – 304 с.



Книга львівського мовознавця, перекладача, автора понад 10 словників Тараса Берези – неабияка знахідка в сучасну епоху кліше, росіянізмів, суржику та слів, запозичених з інших мов!

Синоніми та вислови, наведені у цій праці, допоможуть користувачам збагатити свій словниковий запас, розширити мовленнєві здібності. Невеликий формат, гарне оформлення, яскрава обкладинка, легка та цікава форма подання матеріалу сприятиме тому, що словник стане незамінним помічником для всіх, хто бажає плекати рідну мову.



Береза, Тарас. Гарна мова – одним словом: словник вишуканої української мови [Текст] / Т. Береза. – 5-те вид. – Львів : Априорі, 2021. – 420 с.

Цікаві приклади слів (понад 1300!) та пояснення саме тих слів або словосполучень, замість яких їх слід вживати, безперечно, дозволять користувачам поглибити знання з рідної мови, збагатити свій словниковий запас, розмовляти і писати українською мовою якнайвишуканіше. А вибрані відомим словникомарем Тарасом Березою уривки з кращих творів української та світової літератури (від Д. Дефо та П. Куліша до М. Дочинця та Дж. Паттерсона) слугують гарними ілюстраціями до цього видання. Формат невеличкий (можна брати з собою всюди), з непоганим набором слів-замінників, коротким їх тлумаченням, особливо словник допоможе, коли мережі немає поруч, а влучне слівце потрібне!

Береза, Тарас. Мова – не калька: словник української мови [Текст] / Т. Береза, І. Зубрицька, Ю. Зелений. – Львів : Априорі, 2020. – 664 с.

Поет, академік М. Рильський свого часу написав такі доволі слушні слова: «Не бійтесь заглядати у словник: це пишний яр, а не сумне провалля...». Ця цитата влучно характеризує словник української мови «Мова – не калька», бо в ньому зібрані найпоширеніші слова, фрази, словосполучення та ідіоми, якими ми послуговуємося у повсякденному житті. Поряд з правильним варіантом є кілька синонімів, тому можна не боятися, що не доберете відповідника до англійського чи російського слова.



Словник, що розкриває велич і красу рідної мови, має стояти на полиці в кожного, хто прагне вдосконалення власної української мови та викорінення з неї суржику й чужомовних запозичень!



Береза, Тарас. Мовою бестселерів: сучасний словник живої мови [Текст] / Т. Береза. – Львів : Априорі, 2017. – 800 с.

Гарне видання, в якому автор зібрав кмітливі цитати та влучні висловлювання на всі випадки життя з відомих всім бестселерів.

Словник дозволить користувачам вдосконалити знання української мови, зрозуміти, коли можна застосовувати той чи інший вислів та ще й отримати справжню насолоду від читання блискучих фразеологізмів від найкращих майстрів художнього

слова.

Береза, Тарас. Немоскалька. Як не калькувати з ворожої одним словом? [Текст] / Т. Береза. – Львів : Апріорі, 2024. – 264 с.

Нова книга відомого словникаря Т. Берези – актуальна, цікава, корисна. Вміст словника демонструє фразеологічне багатство рідної мови, допомагає читачеві побороти росіянізми, запобігти вживанню звичних конструкцій-кальок з російської і тим самим сприяти утвердженню української мови в нашій державі.



Береза, Тарас. Скажи мені українською [Текст] / Т. Береза. – Львів : Апріорі, 2023. – 456 с.

Ще один словник проекту Т. Берези «Авторська кухня словників» – для всіх, хто бажає вдосконалити власну українську мову та збагатити свій словниковий запас. Вислови, якими так часто послуговуються українці, розташовані за абеткою, записані окремими абзацами, а під деякими з них наведені ще й синонімічні блоки.

Видання має допомогти читачеві звільнити свою українську мову від усього зайвого. І не дивуйтеся, бо ви можете натрапити на слова або словосполучення, які раніше вважали винятково російськими чи калькою з російської, а виявилось – навпаки.

Береза, Тарас. Слова, що нас збагачують. Словник вишуканої української мови [Текст] / Т. Береза. – 2-ге вид. – Львів : Апріорі, 2023. – 384 с.

Словник є продовженням праці «Гарна мова – одним словом», виданої в межах проекту «Авторської кухні словників». Цього разу автор супроводжує пояснення того слова або словосполучення, замість яких слід вживати конкретний вислів, уривками з класичної української та світової поезії (з обов'язковим додаванням наголосу та вказівкою прізвища перекладача під кожним твором).

Читайте, не пошкодуєте!



Данчук, Юлія Валентинівна. Моя українська вільна. Спілкуймося легко! [Текст] / Ю. В. Данчук ; худож. Ю. Є. Василенко. – Харків : Основа, 2023. – 190 с. : табл., схеми, іл. – (Серія «Візуалізований довідник»).

Що таке фемінітиви і чи обов'язково вживати їх в діловому мовленні? Як писати назви соцмереж, пошукових систем, сайтів? Візуалізований довідник дасть вам відповідь на ці та інші питання, здивує цікавими фактами і навіть розсмішить!

Матеріал видання подано систематизовано, логічно і цікаво в тематичних розділах: «Ділове та публічне спілкування», «Освіта», «Стосунки, свята», «Кухня та їжа», «Одяг, мода й зовнішність» тощо. У кожному з них читач знайде сучасні мовні норми, словничок, найпоширеніші помилки слововживання, тексти для збагачення власного словникового запасу і нові відомості про Україну та її видатних особистостей. А для закріплення вивченого – практичні завдання наприкінці кожного розділу. Впораються лише найнаполегливіші та найуважніші! Спробуйте, у вас точно все вийде!

Данчук, Юлія Валентинівна. Українська, що надихає. Говоримо й пишемо правильно [Текст] / Ю. В. Данчук ; худож. Ю. Є. Василенко. – Харків : Основа, 2023. – 128 с. : табл., схеми, іл. – (Серія «Візуалізований довідник»).

Спілкування під час ділових і приватних зустрічей, в соцмережах, надсилання повідомлень-меседжів, участь (онлайн чи офлайн) у конференціях – це наше сьогодні, а тому без досконалого знання мови ніяк не обійтись!

Видання з серії «Візуалізований довідник» у надзвичайно зручній і короткій формі дозволить читачам вдосконалити усне та писемне мовлення відповідно до вимог нової редакції Українського правопису (2019), допоможе уникнути типових мовленнєвих помилок, підкаже, як правильно звернутися, привітатися, подякувати тощо.



Дворецька, Юлія. Помилкаріум. Моя українська правильна та вишукана [Текст] / Ю. Дворецька. – 2-ге вид., випр. – Харків : Основа, 2024. – 128 с. – (Серія «Візуалізований довідник»).

Чи відомо вам, де ставиться наголос у слові «гамселити»? І як перекласти українською «вид на жительство», «предусмотрительный», «краеугольный камень»? Які вам відомі синоніми до виразу «повною мірою»? Книга редакторки і коректорки Ю. Дворецької з серії «Візуалізований довідник» буде корисна всім, чия українська все ще недостатньо ідеальна, хто прагне вдосконалити її (тобто всім без винятку). Комуś – щоб вивчити й запам'ятати, а комуś – щоб доступно й ненудно пояснити найпоширеніші помилки і дати варіанти їхнього виправлення.

Тож читайте, вивчайте, говоріть рідною вільно, впевнено та вишукано!

Клименко, Наталія. Українська легко! [Текст] / Н. Клименко ; іл. П. Мельник-Крисаченка. – Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2019. – 287 с.

«Українська легко!» – це доступний посібник для дорослих та дітей, які прагнуть вивчити або вдосконалити, «прокачати» свою українську мову, намагаються уникнути вживання суржику, росіянізмів та кальок!

У книзі, яку створила знана сучасна письменниця, активний популяризатор рідної мови, а також засновниця і керівник освітнього проекту «Мова – ДНК нації», за допомогою чудової інфографіки показані правила та складні випадки вживання слів в українській мові. А свою рідну мову треба вивчати все життя!



Новий український правопис в ілюстраціях. Правила – легко та швидко [Текст] / упоряд. М. В. Коновалова ; худож. О. О. Кришталь. – Харків : Основа, 2021. – 143 с. : іл. – (Серія «Візуалізований довідник»).

Бажаєте опанувати Новий український правопис швидко і ґрунтовно? Зверніться до видання з серії «Візуалізований довідник»: найсуттєвіші зміни у правописі викладено тут докладно й стисло, до того ж для швидкого запам'ятовування книга проілюстрована.

Посібник стане у пригоді школярам та їхнім батькам, вчителям та студентам ЗВО, всім охочим удосконалити власні знання української мови!

Пономарів, Олександр Данилович. Українське слово для всіх і для кожного [Текст] / О. Д. Пономарів ; передм. І. Дзюби. – 2-ге вид. – Київ : Либідь, 2017. – 360 с.

Олександр Пономарів – відомий український мовознавець, публіцист, укладач і редактор словників та підручників, якого його учні шанобливо звали «генерал мовного фронту». Книга «Українське слово для всіх і для кожного» містить спостереження над традиційними й новими явищами в українській літературній мові, надає поради стосовно вибору найкращих варіантів висловлення думки, наводить способи відтворення українських та іншомовних топонімів, антропонімів, етнонімів як окремих лексичних одиниць та як складників фразеологізмів. А розділ «Роздуми й коментарі» відображає різні етапи становлення української мови як державної та функціонування її в незалежній Україні. Видання буде цікавим широкому загалу читачів.





Тихий, Олекса. Мова народу, доля людини [Текст] : педагогічні роздуми / О. Тихий ; упоряд. Л. Огнєва. – Харків, 2019. – 154 с. : фот. – (Антологія гуманної педагогіки. Класична педагогічна спадщина України).

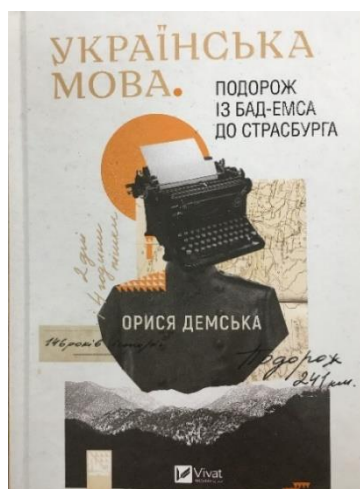
До книги увійшли «Словник невідповідних нормам української літературної мови слів», статті про мову та інші праці педагогічної спадщини талановитого викладача, мовознавця, правозахисника, члена-засновника Української Гельсінкської групи та публіциста О. Тихого, жодна з яких не була надрукована за життя автора.

«Українська – мова Перемоги!»

Бабінський, Олександр. Коли мова має значення [Текст] / О. Бабінський. – Київ : Колесо життя, 2023. – 144 с.

Філолог, психолог, письменник і дослідник впливу мови і культури на життя людини О. Бабінський доводить, як мова формує наше життя. Слова, які ми використовуємо щодня, впливають на наш стан, настрій, поведінку, прагнення тощо. То скільки у вашій щоденній лексиці позитивно і негативно направлених висловів, слів-паразитів?

Мова не тільки природний засіб комунікації, не лише зв'язок з культурним кодом пращурів, вона ще й інструмент для перепрограмування свого життя на краще. Автор ділиться у цьому виданні практичними порадами, які кожен може використати у своєму житті.



Демська, Оріся. Українська мова. Подорож із Бад Емса до Страсбурга [Текст] / О. Демська ; худож. В. Смаль. – Харків : Віват, 2023. – 304 с. : іл. – (Серія «Актуальна тема»).

Лінгвістка, докторка філологічних наук Оріся Демська цікаво і доступно розповідає читачеві про ключові події культурного життєпису української мови: про її зародження й розвиток від індоєвропейської прамови до наших днів, її взаємодію з іншими мовами, історію взаємозбагачень, непримириме протистояння з російською та перетворення на одну з європейських мов.

Книгу варто прочитати, бо вона проливає світло на деякі болючі моменти розвитку та становлення української мови, розповідає про формування

української державності та національної ідентичності саме через і завдяки мові, і в такий спосіб сприяє позбавленню читача комплексу меншовартості.

Дубчак, Ольга. Перемагати українською. Про мову ненависті й любові [Текст] / О. Дубчак. – Київ : Віхола, 2023. – 144 с. – (Серія «Наукоп»).

«Перемагати українською. Про мову ненависті й любові» (третя книжка із серії від філологині та головної редакторки видавництва «Віхола» Ольги Дубчак) – це чудове поєднання гумору, сарказму та правил.

Мова ненависті – деструктивна річ, але під час війни вона стає необхідним помічником. Авторка намагається допомогти читачеві розібратися з тим, як називати ворога, за якими мовленнєвими особливостями його можна розпізнати і з'ясує – чи ми вміємо воювати словом.

Мова під час війни – це надзвичайно важливий та дієвий інструмент підтримки, довіри та спротиву, і воювати на мовному фронті так само важливо, як і безпосередньо на полі бою. Наша мова – «наш дім з надійними мурами», і хто, як не, ми боронитиме його від ворога?



Кузнєцова, Євгенія. Мова-меч. Як говорила радянська імперія [Текст] / Є. Кузнєцова ; іл. Н. Тітова. . – Київ : «Твоя підпільна гуманітарка», 2024. – 376 с.

Книга, після прочитання якої у читача точно зникне бажання стверджувати – «какаяразніца», позаяк авторка наводить сотні аргументів того, що нічого у мовній реальності не «складається історично», а нищення мов (і не тільки української) в радянській імперії тривало сотнями років та продовжується й до сьогодні в нинішній Росії.

100 коротких розділів, які можна читати окремо один від одного, вивчаючи питання, що більш до вподоби, несуть в собі значний пласт інформації про мовну реальність СРСР. Тож дізнавайтеся про те, як люди соромилися власної рідної мови, про вилучення літери г з українського алфавіту, про те, як відбувався перехід від коренізації до русифікації в державі, про мови національних меншин, які піддавалися трансформаціям. Книга містить вкладки із зображенням радянських плакатів з примітивними гаслами.

Авторка зауважує: «Мова-меч – це не заклик озброюватися мовою, як мечем. Ця книжка описує те, як у Радянському Союзі мечем стала російська. Рідна мова у боротьбі з імперіями має стати щитом». Додати тут нема чого!

Приємного читання!

Бібліографічне видання

БібліоНавігатор

Книжкові фішки

Вип. 2 (16)

«Її величність – Мова»

Рекомендаційний анований список літератури

Укладач **Корабльова** Наталія Володимирівна

Оформлення Н. І. Ганжела

Редагування Н. І. Ганжела

Відповідальний за випуск Ю. С. Василенко

Координати Донецької обласної бібліотеки для дітей

